

Utbildningsnämnden

Yttrande

Dnr: 24UN231

2024-10-07

Förslag till yttrande över motion (SD) - Digitalisera modersmålsundervisningen

Inledning

Kommunstyrelsen har begärt ett yttrande från Utbildningsnämnden i ärendet motion (SD) – Digitalisera modersmålsundervisningen. Ärendet har diarienummer 24KS152. Motionärerna anser att modersmålsenheten kan bli mer kostnadseffektiv genom att helt digitalisera modersmålsundervisningen.

I motionen yrkas:

att uppdra åt utbildningsnämnden att uppdra åt Modersmålsenheten i Gävle kommun, att bedriva all modersmålsundervisning digitalt

att uppdra åt utbildningsnämnden att modersmålslärarna undantas kommunens generella heltidsbeslut

Yttrande från Utbildning Gävle

I skollagen regleras under vilka förutsättningar elever i skolformer för barn och unga kan få distansundervisning eller fjärrundervisning. Huvudregeln i de olika aktuella skolformerna ska således vara närundervisning. Fjärrundervisning ska vara ett nödvändigt undantag. Fjärrundervisning och distansundervisning får endast användas

under de förutsättningar och med de begränsningar som följer av 21-22 kap. skollagen och av föreskrifter som har meddelats i anslutning till 21-22 kapitel. Den utbildning som ges med fjärrundervisning ska i övrigt genomföras enligt bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar. Distansundervisning får enbart bedrivas av skolhuvudmän som har fått ett godkännande för detta från Skolinspektionen. Det är en förutsättning för att distansundervisning ska kunna användas som särskilt stöd för en elev.

Modersmålsundervisning

Modersmålsundervisning ger elever med ett annat modersmål än svenska möjlighet att läsa sitt modersmål som ett ämne i skolan. Undervisningen styrs av kursplaner och ämnesplaner för ämnet modersmål. Varje skolform följer sin kursplan eller ämnesplan för ämnet modersmål. Kommunen är skyldig att anordna modersmålsundervisning i grundskolan om

- en eller båda vårdnadshavarna har ett annat språk än svenska som modersmål
- språket utgör elevens dagliga umgängesspråk i hemmet
- eleven har grundläggande kunskaper i språket
- det finns minst fem elever inom huvudmannens organisation inom samma skolform som har rätt till undervisningen i det språket och vill ha undervisning i språket
- det finns en lämplig lärare.

De nationella minoriteterna har större rätt till modersmålsundervisning. Skolan är skyldig att ordna det om en elev vill ha det. Det krävs varken att en vårdnadshavare har

språket som modersmål, att språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet eller att eleven har grundläggande kunskaper i språket.¹

Modersmålsundervisning i Gävle kommun

Modersmålsundervisning bedrivs för närvarande på 21 språk för omkring 1 100 elever. Cirka 950 elever går i grundskola och anpassad grundskola. Antalet modersmåls lärare är 26. Som regel sker undervisning en timme i veckan efter ordinarie skoltid.

Undervisningen sker som regel på elevens hemskola eller annan närliggande skola. Elever i årskurs 1-3 erbjuds undervisning på sin hemskola. Elever i årskurs 4-6 erbjuds undervisning på sin hemskola, för det fall det finns få elever i språkgruppen kan undervisningen ske genom fjärrundervisning. Elever i årskurs 7-9 undervisas på sin hemskola alternativt vid en annan skolenhet, för det fall det finns få elever i språkgruppen kan undervisningen ske genom fjärrundervisning. Elever i gymnasieskolan undervisas på en av de tre gymnasieskolororna i kommunen alternativt på Söderskolan.

Vad gäller de nationella minoritetsspråken bedrivs undervisning i finska, romani och samiska. Undervisning i de nationella minoritetsspråken sker för närvarande i form av fjärrundervisning.

Distansundervisning

Distansundervisning definieras i skollagen som interaktiv undervisning som bedrivs med informations- och kommunikationsteknik där elever och lärare är åtskilda i både rum och tid. Vid distansundervisning finns det inget krav på att det ska finnas en handledare närvarande. Men distansläraren ska ha regelbunden direktkontakt med eleverna genom inslag av närundervisning eller fjärrundervisning.

---

¹ 10 kapitlet 7 §, 11 kapitlet 10 §, 12 kapitlet 7 § och 13 kapitlet 7 § skollagen och 5 kapitlet 7, 9–12 §§ skolförordningen.

Ett grundläggande krav för att distansundervisning ska få användas är att huvudmannen har fått ett godkännande som utförare av distansundervisning. Det gäller för alla skolformer som omfattas av skollagens bestämmelser om distansundervisning. Förutsatt att huvudmannen fått ett godkännande som utförare av distansundervisning får sådan undervisning användas som särskilt stöd för elever som inte kan delta i den ordinarie undervisningen på grund av dokumenterad medicinsk, psykisk eller social problematik. Det gäller dock bara om alla andra möjligheter till särskilt stöd är uttömda eller bedöms olämpliga. För att skolan ska få använda distansundervisning som särskilt stöd krävs också att elevens vårdnadshavare samtycker till detta.²

Fjärrundervisning

Fjärrundervisning definieras i skollagen som interaktiv undervisning som bedrivs med informations- och kommunikationsteknik där elever och lärare är åtskilda i rum men inte i tid. Fjärrundervisning får enligt skollagen användas under särskilda förutsättningar i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan och sameskolan samt gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan.³

Fjärrundervisning får användas bland annat om det för viss undervisning inte finns någon lärare inom huvudmannens skolenhet som uppfyller skollagens krav på legitimation och behörighet och huvudmannen trots upprepade ansträngningar inte har lyckats anställa en sådan lärare. Fjärrundervisning får också användas om elevunderlaget för en viss skolenhet är så begränsat att närundervisning inom skolenheten leder till betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för huvudmannen. En huvudmans beslut om att använda fjärrundervisning får avse högst ett läsår åt gången. Lagstiftaren har framhållit att fjärrundervisning inte får användas

---

² 1 kapitlet 3, 3 kapitlet 9 och 11 a §§, 22 kapitlet 5 och 11 §§ skollagen.

³ 1 kap. 3 § och 21 kap. skollagen (2010:800), 5 a kap. skolförordningen och 4 a kap. gymnasieförordningen.

som ett led i att minska kostnaderna för undervisningen.⁴

Elever som deltar i fjärrundervisning ska göra det i lokaler som skolenheten disponerar. I grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan och sameskolan ska det finnas en handledare närvarande där eleverna befinner sig. Även i gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan ska en handledare vara närvarande, men i dessa skolformer är det inte alltid nödvändigt att handledaren befinner sig i samma lokal som eleverna under hela lektionen.⁵

Sammantagen bedömning

Distansundervisning får ges som särskilt stöd för en viss elev i grundskolan i utvalda ämnen som exempelvis modersmålsundervisning.⁶ Utbildning Gävle konstaterar att kriterierna för distansundervisning i modersmål inom ramen för särskilt stöd ska vara uppfyllda för enskild elev för att ha möjlighet till sådan undervisning. Det saknas således stöd i lagstiftningen för att genomföra all modersmålsundervisning genom distansundervisning i Gävle kommuns kommunala skolor.

Vad gäller fjärrundervisning får huvudman besluta om fjärrundervisning för ett visst ämne eller en viss kurs högst ett läsår åt gången. Detta under förutsättning att vissa villkor är uppfyllda som att det för viss undervisning inte finns någon lämplig lärare och huvudmannen trots upprepade ansträngningar inte har lyckats anställa en sådan eller om elevunderlaget är begränsat. Utbildning Gävle bedömer att dessa förutsättningar inte uppfylls rörande all modersmålsundervisning inom Gävle kommuns kommunala skolor. Huvudregeln i de aktuella skolformerna är närundervisning och fjärrundervisning ska vara ett undantag gjort med anledning av nödvändighet.

---

⁴ 21 kapitlet 2-3 och 9 §§ skollagen samt 5 a kapitlet 3 § skolförordningen. Regeringens proposition 2019/20:127 s. 42

⁵ 1 kapitlet 3 § och 21 kapitlet 12-13 §§ skollagen.

⁶ 22 kapitlet skollagen.

Vidare bedöms ur ekonomiskt hänseende att modersmålsundervisning genom fjärrundervisning inte innebär minskade kostnader. Inom de kommunala skolorna sker för närvarande fjärrundervisning inom modersmålsundervisningen där så är möjligt och behövt att genomföra. Fjärrundervisning innebär dock vissa organisatoriska utmaningar samt kan även medföra en ökad kostnad.

Utbildning Gävle bedömer sammantaget att de aktuella bestämmelserna inte ger utrymme för att förlägga all modersmålsundervisning genom distansundervisning eller fjärrundervisning på så sätt som motionen föreslår. Utbildning Gävle konstaterar därtill att motionärernas andra förslag vad gäller att undanta modersmålslärarna Gävle kommuns heltidsnorm således inte är aktuell för vidare behandling.

Tomas Hartikainen

Förvaltningschef

Utbildning Gävle